

SILVERTÄRNAN

HÖSTEN 2017

TEMA: HAVSFÅGLAR

SÖDERHAMNS

FÅGELKLUBB

Söderhamns Fågelklubb (SFK)

Syfte

SFKs syfte är att främja utforskandet och skyddet av fågelfaunan och dess miljö, att verka för att hos allmänheten väcka och underhålla intresset för fåglar och fågelmiljöer, samt att skapa förutsättningar för medlemmarna att aktivt utöva sitt fågelintresse.

Bli medlem

Medlemskap i SFK erhålls genom att sätta in 150 kr på vårt pg 879140-2. För varje ytterligare familjemedlem betalas 10 kr. Glöm inte att ange Ditt namn och Din adress, samt namn på eventuella familjemedlemmar.

Styrelse

Ordförande:	vakant	
Vice ordf:	Magnus Ahlgren	073-020 99 31
Sekreterare:	Angus Thomson	070-296 80 37
Kassör:	Stefan Persson	070-342 64 63
Ledamot:	Lilian Sörberg	076-786 02 52
Ledamot:	Bengt Göthe	070-533 70 98
Ledamot:	Rolf Borg	076-555 91 68
Suppleant:	Eva Lundh	076-256 35 81
Suppleant:	Gunnel Edenström	070-298 67 73
Suppleant:	Gunnar Andersson	070-651 40 17

Hemsida

www.silvertarna.se

Webmaster: Lena Radler

Programansvarig

Bengt Göthe, Rolf Borg

Redaktion för Silvertärnan

Rolf Borg, Magnus Ahlgren, Bengt Göthe

Klubblokal

Godtemplargården/IOGT-NTO Åsgatan 9, Söderhamn

Bild framsida: Silltrut

Foto: Rolf Borg

Bild baksida: Brandkronad kungsfågel

Foto: Bengt Göthe

Härlig är jorden

Text: Robert Lindberg

Det första man kan fråga sig är hur många arter som kan räknas in som häckande i kommunen. Detta är en fråga som inte är helt enkel att besvara. Söderhamn ligger strax norr om den gräns som brukar kallas Limes Norrlandicus eller den biologiska norrlandsgränsen. Detta innebär i praktiken att både nordliga och sydliga arter har gränsen av sitt utbredningsområde i trakterna och under gynnsamma förhållanden kan de häcka i kommunen. Här hittar vi nordliga arter som tex fjällvråk och hökuggla som under gnagarår kan häcka. Andra arter med sydligare utbredning som rörhöna och kornknarr finns i enstaka par och häckar kanske inte varje år. Uppskattningsvis kan man räkna med att antalet häckande arter ligger runt 150.

Fjällvråk (*Buteo lagopus*)

Foto: Rolf Borg

Faktorerna som påverkar hur artsammansättningen i vår lilla del av världen ser ut är många. Allt från global uppvärmning, miljögifter, förändrade habitat till olaglig jakt längs flyttvägarna. Vad som påverkar olika arter är i många fall komplext och svårt att reda ut. Tar men en titt på vad som hänt i vår närhet under de senaste decennierna så måste man först lyfta steglitsens inträde som häckfågel. Steglits var för bara 20 år sedan en smärre raritet och har nu etablerat sig som häckfågel i kommunen. Var man går så hör man steglitsens karakteristiska läten från villaträdgårdar och buskage.

Andra arter som haft en positiv utveckling är forsärla och gråspett. Dessa arter är inte direkt vanliga men har från att varit mycket sparsamt förekommande etablerat sig som häckfåglar. Gråspetten ökade under 90 talet och forsärlan etablerade sig årtiondet därpå. Här kan man även nämna trädlärkan även om denna art tyvärr visat en negativ trend under senare år. Gör man ett besök vid Ålsjön kan det vara svårt att tänka sig en tid då grågåsen var endast tillfällig besökare på lokalen. De första fåglarna häckade runt sekelskiftet och har därefter exploderat i numerär. Arten fanns tidigare mycket sparsamt i skärgården.

Forsärla (*Motacilla cinerea*)

Foto: Robert Mellberg

En liknande utveckling har vitkindad gås och storskarv haft som även de etablerat sig som häckfåglar längs kusten under slutet av 90-talet.

Likt grågås och storskarv har även sångsvanen blivit en del av det vi förväntar oss att se. Men även sångsvanen är en sen invandrare i kommunen, men som nu återfinns i var och varannan sjö. Arten har trängt undan knölsvanen som nu får hålla till godo med skärgården.

Även dvärgmåsen har på senare år etablerat sig i kommunen med några par i Ålsjön. Ungefär samtida med dvärgmåsen är snatteranden som tidigare var mycket ovanlig men som sedan några år häckar. Det senaste tillskottet är dock pilgrimsfalk som gjorde entré som säkerställt häckande i kommunen 2016.

Pilgrimsfalk kan likt några andra arter räknas som återvändare. Havsörn gjorde ett återinträde som häckfågel i kommunen så sent som på 90-talet efter att drabbats hårt av miljögifter. Andra återvändare är tobisgrissla och tordmule som tidigare var vanliga i ytterskärgården och nu återkommit med någon mindre koloni.

Tyvärr finns det som i det mesta en mörk sida där vi hittar eller snarare inte längre hittar en rad arter. Först ut i raden av utgångna arter blev under min tid som fågelskådare blev skärpiplärkan. Under 80-talet fanns arten i yttersta kustbandet men försvann innan jag lyckades få höra dess drill. Även videsparven försvann utan att jag fick nöjet att se den på häckningsplats i kommunen. Brunanden försvann även den under samma period. Entitan försvann i slutet av 80-talet och nästa art att försvinna var backsvalan som tidigare återfanns i grus- och sandtag.

Av skogsarterna har nu sannorligt lavskrikan utgått då de senaste rapporterna ligger några år tillbaka. Arten drabbas hårt av skogsbruket och någon nybildning av lokaler sker i princip inte. Senast i raden av arter som utgått är ortolansparven som tidigare var en av karaktärsarterna i jordbruksmark. Arten gjorde en hastig sorti från sin sista utpost runt Ålsjön. 2010 fanns 10 revirhävande hannar i området och 2015 gjordes endast några ströobsar av arten.

Vad framtiden för med sig återstår att se. Många arter som tidigare varit vanliga i skog och jordbruksmark minskar i numerär samtidigt som andra arter sprider sig norrut. Sannolikt får vi både glädje och sorg i vanlig ordning. Man kan hoppas att arter som tretåig hackspett, tofsmes, talltita, sånglärka och hussvala får glädja framtida generationer fågelskådare.

Lavskrika (*Perisoreus infaustus*)
Foto: Rolf Borg

Slutligen blir den stora frågan – vilken blir nästa art att etablera sig?

Text: Magnus Ahlgren

Inledning

Söderhamn är ju en kustkommun, ändå är det få som ägnar sig åt havsfågelskådning här. För mig som växte upp i Laholm var ”tubhäng” i hård blåst en naturlig del av min vardag. Måste man bo på Västkusten för att kunna njuta av havsfåglar?? Nej då, Bottenhavskusten kan också bjuda på fina upplevelser. Visserligen hör det inte till vanligheterna att tretåiga måsar, stormfåglar och havssulor visar sig i våra vatten, men det finns annat som är sevärt! Kanske kan den här artikeln väcka intresset hos någon?

Vad är havsfåglar?

Det finns ingen vetenskaplig definition men i vardagligt tal syftar man på fågelarter som uppehåller sig till havs en väsentlig del av året. De flesta, men inte alla av havsfågarna häckar på öar långt ute till havs eller längs kuster. Undantag är exempelvis fjällabb, som ju häckar i inlandet. Jag tar också upp lommar i den här artikeln. Strängt taget är de inte havsfåglar enligt den givna definitionen, men de uppträder till havs under sin flyttning, vilket gör att man ofta ser dem när man kikar efter havsfåglar. I den här artikeln kommer vi huvudsakligen att ägna oss åt arter från fågelfamiljer som typiskt sett kan uppträda i våra vatten; lommar, måsfåglar och tärnor, alkor, skarvar och labbar. Avslutningsvis kommer vi dock att ta upp några gäster som förekommer mer sällsynt i Östersjön och Bottenhavet.

Utrustning och annat att tänka på

En bra tubkikare med ett stadigt stativ är en förutsättning för riktigt givande havsfågelskådning. Detta kombineras förstås med den vanliga handkikaren. Vindtäta, varma kläder är en annan sak som oftast är nödvändig. Havsfågelskådning blir nämligen som bäst i samband med lågtryck och långvarig stark pålandsvind som driver fåglarna nära kusten. En annan sak som krävs är tålmod. En rejäl fikakorg är en god hjälp på vägen. Slutligen är det en fördel att vara flera. Om man står vid en rak strandlinje och ens ögon befinner sig fem meter över vattenytan har man ett blickfång som omfattar över 30 kvadratkilometer! Även stora fåglar kan vara knepiga att upptäcka på en så stor yta! Om du ingår i en grupp ökar chansen att få syn på de fåglar som passerar. Det leder till min sista punkt här, nämligen vikten av att prata ihop sig. Försök hitta referenspunkter på vattnet, det kan vara öar, skär, bojar eller andra fasta föremål. Kom överens om namn på dessa. När någon sedan hittar en fågel, ange fågelns läge som klockslag i förhållande till de här punkterna; klockan tolv är förstås i mitten. Tala om för de andra skådarna om fågeln syns över eller under horisonten, mot moln och om den rör sig åt höger eller vänster.

forts.

Fågellokaler i Söderhamns närhet

Skatrevet

Skatrevet ligger längst ut på Skatön. Från Söderhamns Centrum åker du rakt österut och över Forsbackabron. Tag till höger och följ Utviksvägen. Håll höger efter vändplanen. När du passerat Morvikens Sommarhem tar du vägen till vänster uppför backen. Stanna vid parkeringen och gå över bron till Skatön. Därefter följer du skyltningen ca 3 km genom skogen mot Skatrevet. Väl framme har du en fin utsikt mot havet vid Söderhamnsfjärdens inlopp. Rakt norrut ser du Prästgrundet, i nordväst ligger de låga, kala öarna Gråhäll och Penninggrundet. Tvärs över fjärden, söderut, ligger Norrutharet, Lilljungfrun och Rönnskär. Österut ligger öppna havet med Hällgrunds fyr strax under horisonten. Längst ut på revet finns några trädgångar som kan erbjuda visst skydd mot vinden.

Korsholmsudden

Korsholmen når du via Långvinds stugby, karta finns på Söderhamns fågelklubbs hemsida, men det finns låsta bommar så nyckel måste lånas. Nycklar har en del SFKare Stefan, Lasse H, Tord S, Christer.

Kuggören

Kuggören ligger på Hornslandet nordöstra sida, strax söder om Bålsön och är en av Hälsinglands bästa havsfågellokalerna. Ca en mil norr om Hudiksvall tar man av från E4 och följer skyltningen mot Kuggören.

Storjungfrun/Prästgrundet

Till dessa öar tar man sig förstås med båt. Det finns inga reguljära turer, däremot går det att boka grupptransporter till Storjungfrun via Söderhamns kommuns skärgårdsenhet eller någon av de privata aktörer som finns i närheten. För att ta sig till Prästgrundet behöver man tyvärr använda egen båt.

Vallviks Camping

En bra lokal för den som inte vill eller har tid att gå så långt. Lokalen är bäst vid regn(!) och hård nordostlig vind.

Rönnskär

En idé som vuxit fram under skrivandet av den här artikeln är att skåda havsfåglar från gamla lotsutkiken på Rönnskär längst ut i Söderhamns mellersta skärgård!!! Utkiken ligger drygt tio meter över havsytan och den erbjuder dessutom skydd mot vådrets makter. Det vore intressant att stå där under en höststorm och se vad som dyker upp över vågtopparna!

forts.

Fågelfamiljer/arter

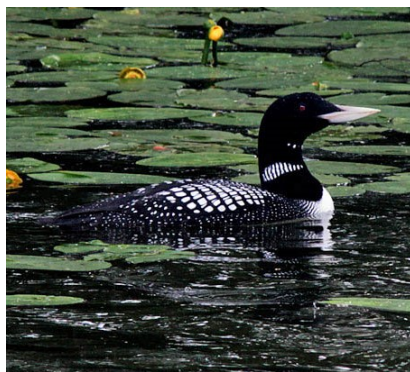
Lommar

Storlommens vinterkvarter ligger vid Svarta Havet medan smålommen övervintrar i Nordsjön. I början av maj är sträcket av storlom och smålom rätt betydande; särskilt smålommen kan ses i flockar på flera tiotals eller ännu fler. Artbestämningen kan kräva en del träning. På nära håll och vid överflygning ger sig smålommen tillkänna genom ett lågmält, gåslikt kacklande. Storlommen är ofta tystare i flykten men kan låta höra ett rullande ”karr-korr”. På längre håll över hav är flygsiluetten ett bra signalement som fungerar oavsett fjäderdräkt. Smålommen är lite klenare byggd, den har tunnare bröstorg och hals jämfört med storlommen. Den hänger ofta aningen neråt med huvudet i flykten. Näbben, däremot, ser ut att peka aningen uppåt, detta är en karaktär som blir ännu tydligare när man ser fågeln på vattnet. I sommarträkt är smålommens hals roströd medan storlommens är grafit svart. Smålommens rygg är jämnt mörkbrun medan storlommen har en svart - och vitvattrad ryggsida. I vinterträkt är smålommen överlag blekare med mjukare kontraster medan storlommen är tydligare brun-vit.

Storlom (*Gavia arctica*)
Foto: Stefan Persson

Skådning av lommar är extra spännande genom att vi regelbundet får besök av två arktiska arter, nämligen de vitnäbbade och svartnäbbade islommarna. Båda dessa arter är större och kraftigare jämfört med våra egna lommar. I flykten kan de liknas vid storskarv eller grågås. Båda arterna har påtagligt grov näbb samt större och mer utstickande fötter jämfört med sina mindre släktingar. Näbbfärgen är en karaktär som förvånande ofta går att se även på avstånd, särskilt i sommarträkt. Artbestämning av lommar är så omfattande att det inte finns utrymme till någon mer utförlig redogörelse här; vi hänvisar till Svensson/Killarney Fågelguiden och till den speciallitteratur som finns i ämnet!

Vitnäbbad islom (*Gavia adamsi*)
Foto: Lena Radler

forts.

Måsfåglar

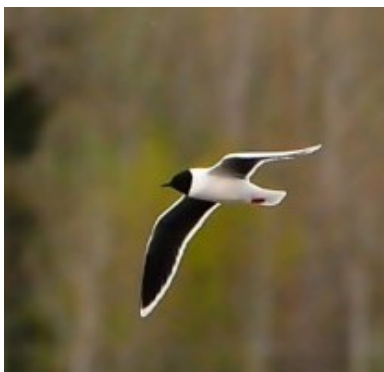
Den här familjen är så stor att den säkert kan få ett eget temanummer vid tillfälle. Vi har därför valt att fokusera på några av de mer tillfälliga gäster som visat sig längs kusten de senaste åren. Inledningsvis vill vi dock nämna de arter som häckar eller annars regelbundet förekommer i våra vatten. Havstruten, störst och starkast av våra trutar, högrest med tjock hals och grov näbb. Sommardräktens svarta rygg är omisskännlig. På håll kan den förväxlas med silltruten, som dock är avsevärt mindre, slankare med mindre grov hals och näbb samt med knallgula ben; havstrutens har en grådaskig röd ton. Motsvarande likhet finns hos fiskmå och gråtrut där båda arterna har silvergrå rygg i sommardräkt. Här är skillnaden i grovlek och storlek ännu påtagligare. Lite svårare blir det när vi tar med ungfågeldräkter och vinterdräkter. Exempel på sådana finns i Söderhamns fågelklubbs bildgalleri; www.silvertarna.se/bildgalleri. Moderna fågelböcker, som Fågelguiden innehåller också mer utförliga presentationer av variationer i de här arternas fjäderdräkter.

Havstrut (*Larus marinus*)

Foto: Rolf Borg

Två andra arter som man kan tänkas förväxla är skratmå och dvärgmå, detta eftersom båda arterna har brunt huvud i sommardräkt. I vinterdräkt ersätts den bruna huvan med en mörk kindfläck samt hos dvärgmåsen en liten hätta. I vinterdräkt samt hos ungfåglar har båda arterna syns mörka band på vingens ovansida. Dessa sträcker sig längs mindre täckarna på armen och ut mot handpennorna. Hos dvärgmåsen breder de ut sig så att handpennorna ser helmörka ut medan det skratmåsen har ett vitt fält mitt på handen och mörkt mot kanterna. Olikheterna i storlek och flyktsätt är dock så stora att arterna är lätta att skilja åt. Dvärgmåsen är betydligt mindre och flyger fjärilslätt på sina rundade vingar. Dessa är dessutom helmörka på undersidan i de flesta dräktvarianter. Skratmåsens vingar är längre och smalare och flykten är tyngre.

Dvärgmå (*Hydrocoloeus minutus*)

Foto: Robert Mellberg

forts.

Här vill jag också nämna två måsar som sällsynt men regelbundet dyker upp utanför våra kuster, det är tärnmåsen och den tretåiga måsen. Flyktsättet är tärnlikt hos båda. De tärnmåsar som siktats från Skatrevet de senaste åren har varit ungfåglar på väg från Arktis. I flykten syns att handpennorna och ryggen och vingens täckare är mörka medan armpennorna är vita. Den urnupna stjärten är vit med ett svart band v-format band längst ut.

Tärnmås (*Xema sabini*)

Foto: Thomas Tiger

Unga tretåiga måsar har en dräkt som inte är helt olik den hos unga tärnmåsar, men ryggen är ljusare grå och det svarta på handpennorna formar ett smalt band.

Labbar

Labbar är måslika fåglar som lever av att röva andra fåglars byten. I Söderhamns yttre skärgård häckar några enstaka par kustlabbar. Längs våra kuster förekommer dessutom sällsynt fjällabb, bredstjärtad labb samt storlabb.

Alkor

Alkor påminner i någon mån om papegojor till utseende och storlek, men de är havsfåglar som lever av småfisk, tångräkor och blåmusslor. I Sverige häckar sillgrissla, tordmule och tobisgrissla; samtliga dessa kan ses längs Söderhamnskusten.

Andra sällsynt förekommande havsfåglar

Havssula

Första gången jag såg en havssula var mitt intryck ”en svan med svarta vingpetsar”. Stor och tung fågel som lever på fisk som den fångar genom att dyka huvudstupa ner i vattnet från 30-50 meters höjd.

Stormfågel, liror, stormsvalor. Dessa arter häckar på arter i Atlanten och Medelhavet och ses årligen längs Västkusten. Jag vill ändå nämna dem som tillfälliga gäster eftersom det faktiskt händer att de kommer in i Östersjön.

Stormfågel (*Fulmarus glacialis*)

Foto: Lena Radler

Anslagstavlan

Glöm inte!

Att skicka in din lösning på korsordet!

Euro Bird Watch!

Häng med till Ålsjöområdet!

Reportage!

Vi i redaktionen vill gärna ha era små fågelberättelser till Silvertärnan! Har ni varit med om något speciellt så skriv gärna några rader till oss. Vi svarar för korrekturläsningen. Skicka ditt bidrag via mejl till: info@silvertarna.se

Fågelmatning!

Vi börjar utfodra vid vår station på Granskär under mitten av oktober. Där finns det alltid fåglar att titta på! Hittar du någon fågel du inte känner igen (på Granskär eller vid någon annan matning) skicka gärna en bild på fågeln till SFK.

SFK Bird Race!

Kom ihåg att anmäla ett lag till vinterns höjdpunkt!

Nu är det snart jul igen!

Du missar väl inte julsmörgåsen och bildvisningen!

Besök vinterns bildvisningar!

(Men kolla först på hemsidan)

Korsordet

					ÄR VÄL SÄLL- SYNTA VÄXTER		SLANG FÖR MOTORCYKELN		
					JORDBRUKS REDSKAP UTAN MOTOR		BÅT	FISK	
					EJ LEDSEN FÅGEL				
					DE ÄR OCKSÅ FISKAR			MÅLA	
	USA OLJA	VINYL- SKIVA	OMGER GLÖD- LAMPAN I ETT DIMLUS PÅ BIL	KAN GÅ BÅDE UPP OCH NER	F.D. HUVUD STAD	HEKTAR	BARBIES POJK- VÄN		
TULL I NORGE				VILL VÄL VISSA PLOCKARE FYLLA					
SKOGS- HÖNS- FÅGEL				HÄLSINGE SYMBOLEN					
			ÄMNA	DEN GLADA I OPERETT TÄLIG			EN VANLIG TÄTTING		
FJÄRIL OCH FISK	NÄRA SLÄKT- INGAR						ÄR VÄL VINTER KLÅDER OFTAS		
ROV- FÅGEL					KAN DRABBA DATA PRG.	KAN LUKTA ILLA	INF. TEKNIK		
FÅGEL	EN "STADIG" BIT					RADON			
VÄLDIGT LITEN BYGG- STEN	EINS- STEINIUM			ÄR EN BOLL			FORNA MYNT		
	UTAN INNEHÅLL	FÄRDAS BAK- LÄNGES	KAN MAN HYSA	FLODI ÖST		IHÅLIG CYLINDER			
SKICK- LIG FLYGARE			KORT NUMMER						
KUPIDON					NATIONALITETS BETECKNING FÖR TYSKLAND		L.E.		

Bokstäverna i de grå rutorna bildar ett fågelnamn.
Korsordskonstruktör: Leif Engkvist

Skicka din lösning (endast namnet på fågeln) till: Bengt Göthe, Kaptensgatan 11A, 826 37 Söderhamn. Eller med e-post till: bengt.gothe@telia.com senast den 28/11. Glöm inte att skriva namn, adress och telefonnummer. Dragning och prisutdelning sker söndag den 10/12 på Godtemplargården/IOGT-NTO när vi har avslutning och åter julsörgås. Vinnarna publiceras i nästa nummer.

Höstprogram 2017

Bästa medlem!

Hösten är som bekant den tid då alla flyttfåglar ska återvända till sina vinterkvarter. För oss innebär det många tillfällen att skåda fågel. Hösten innebär också att vi går mot mörkare tider. Då utnyttjar vi tiden till att bl.a. se på bilder som våra medlemmar tagit. Det finns många duktiga fotografer i klubben, så ett besök på våra bildvisningar är mycket givande.

Notera också att vi som vanligt ”förlänger” säsongen något och plockar med några våraaktiviteter i detta program. Det gör vi eftersom Silvertärnan inte kommer ut förrän en bit in i februari.

Alla är välkomna på våra exkursioner och andra aktiviteter.
Ta gärna med vänner och bekanta.

OBS!
Ev. ändringar och tillägg i programmet
uppdateras via vår hemsida.
www.silvertarna.se

Bra att veta:

Vid alla exkursioner anger vi en samlingsplats. Där samlas vi för samåkning om vi ska till någon annan plats.

Varma kläder och fika är alltid bra att ha med. Vi står ofta stilla och det kan vissa årstider bli ganska kallt. Då är det skönt att värma sig med lite fika och en varm tröja. Fågelbok och kikare är bra att ha med sig. Oftast har någon i gruppen med sig tubkikare så det går att artbestämma fåglar på längre avstånd. Man behöver inte vara expert för att följa med. Vi hjälps åt att besvara frågor, och kom ihåg - det finns inga dumma frågor. Vissa exkursioner är lite mer ansträngande med t.ex. en längre promenad, och då har vi försökt ange det i programmet. Har du frågor inför en exkursion går det alltid bra att kontakta exkursionsledaren.

När vi är inomhus träffas vi på vår klubblokal (se sid 2) om inget annat anges.

Exkursionerna sker i samarbete med Studieförbundet i Söderhamn

21/9 torsdag

RINGMÄRKNING Ugglor Bocksjön

Kommer pärluggla och sparvuggla att fastna i näten? Följ med oss till Bocksjön och se. Klubben bjuder på grillad korv. Vi samlas vid Resecentrum kl. 19:00 för samåkning. För er som åker direkt håller vi till vid Bocksjöns badplats.

För info ring Stefan Persson 070-342 64 63

30/9 lördag

EURO BIRD WATCH/ROVFÅGLAR Ålsjöområdet

Över hela Europa samlas fågelskådare denna dag för att samla in fågelobservationer. Vi bidrar genom att följa fåglarna vid Ålsjöområdet. Vid den här tiden på året brukar rovfågeln passera på sin väg söderut. Varma vindtäta kläder, en välfylld fikakorg och kikare är bra att ha med. Samling vid Ålsjöparkeringen kl. 08:00.

För info ring Magnus Ahlgren 073-020 99 31

1/10 söndag

Lavskrika

Vi följer med Bollnäs Fågelklubb till de djupa skogarna kring Arbrå där Åke Englund visar oss runt. Förhoppningsvis får vi se lavskrika och andra skogsfåglar som kommer fram till de matningar som Åke har.

Vi samlas vid Resecentrum kl. 07:30 för samåkning.

För info kontakta Gunnar Andersson 070-651 40 17

2/11 torsdag

BILDVISNING Medlemmarnas bilder

Ta gärna med egna bilder på USB-minne. Vi bjuder på fika under kvällen. Vi träffas i Godtemplargården/IOGT-NTO, Åsgatan 9, Söderhamn kl. 19:00.

För info ring Rolf Borg 076-555 91 68

forts.

16/11 torsdag

BILDVISNING Medlemmarnas bilder

Vi tittar på de fågel- och naturbilder som klubbens fotograferande medlemmar tagit. Ta gärna med egna bilder på USB-minne. Klubben bjuder på fika under kvällen. Vi träffas i Godtemplargården/IOGT-NTO, Åsgatan 9, Söderhamn kl. 19:00.

För info ring Magnus Ahlgren 073-020 99 31

10/12 söndag

JULSMÖRGÅS

Vi avslutar året med en tradition: julsmörgås, lotteri och bildvisning! Vi träffas i Godtemplargården/IOGT-NTO, Åsgatan 9, Söderhamn kl. 17:00.

För info ring Gunnel Edenström 070-298 67 73, Eva Lundh 070-256 35 81 eller Lilian Sörberg 070-786 02 52

27/1 lördag

SFK BIRD RACE

Denna prestigefyllda tävling har redan blivit en omtyckt tradition. Lag om 2-4 personer tävlar om vilka som hittar flest arter under dagen (som ju inte är så lång denna tid på året). Vi avslutar sedan med gemensam förtäring. Mer information om regler och anmälan kommer att finnas på hemsidan (www.silvertarna.se). **Håll utkik och anmäl ett lag!**

8/2 2018 torsdag

BILDVISNING Medlemmarnas bilder

Har du några bilder att visa så ta gärna med dem på ett USB-minne. Klubben bjuder på fika under kvällen. Vi träffas i Godtemplargården/IOGT-NTO, Åsgatan 9, Söderhamn kl. 19:00.

För info ring Bengt Göthe 070-533 70 98

Notiser

Därför äter havsfåglar plast

Mer än en miljon fåglar dör varje år efter att ha fastnat i eller ätit plast som de hittat i havet. Var tredje havsfågel äter plast i tron att det är föda. Nu visar ny amerikansk forskning att det är en särskild lukt som lockar havsfågeln till plastmåltider. De havsfåglar som lockas av den här lukten för att hitta föda löper fem gånger större risk att äta plast än de som inte gör det enligt studien.

Forskarna placerade ut små plastpellets av de tre vanligaste plasterna i ytvattnet en bit från kusten under tre veckor, och när de analyserade plasten upptäckte de att alger som växer på plasten avger en typ av svavelförening som kallas för DMS.

Fågeln söker sig aktivt till lukten. När plankton som till exempel krill betar på algerna, ökar lukten. Krill är vissa fåglarnas favoritmat och lukten signalerar att det finns intressant föda.

– Tidigare har man trott att fåglar får i sig plast av misstag, bland annat när de söker föda på ytan, eller att de misstar plasten för att vara föda. Den här studien visar att det alltså är en luktsignal som gör att vissa fåglar aktivt söker upp och äter plasten, vilket gör det än mer oroväckande. Att höga koncentrationer av plast som frigör DMS lockar till sig fåglar kan betyda att fåglarna söker sig dit skräpet samlas, säger Marie Löf, ekotoxikolog på Östersjöcentrum.

Bland de mest drabbade arterna finns blå petrell och stormfågel och resultaten visar också att de som söker sig till lukten av DMS är fågelarter som gräver ner sina bon. De här egenskaperna har utvecklats samtidigt med ett särskilt luktsinne som fåglarna använder när de jagar föda.

Forskarna hoppas nu att studien kan öppna för nya sätt att komma till rätta med plasten i havet. Plastskräp plågar inte bara sjöfågel utan även fisk, havssköldpaddor, sälar och annat liv i haven. Marie Löf tror att det finns ett stort mörkertal när det gäller plastens inverkan på liv i haven.

– Plasten drabbar säkert många fler arter än vi hittills vet, till exempel arter som lever på djupare vatten. Plast bryts ner väldigt långsamt och när den väl hamnat i haven och fragmenterats i mindre partiklar är det omöjligt att rena. Stort plastskräp kan vi plocka upp medan mikropartiklar är enormt mycket svårare att komma åt. Plasten rör sig med havsströmmar och förs iväg långt bort och drabbar även djur långt ifrån föroreningskällorna, säger Marie Löf.

forts.

Direkt minskad nedskräpning nödvändigt. En amerikansk riskstudie som publicerades i den vetenskapliga tidskriften PNAS 2015 visar att 99 procent av alla sjöfågelarter kommer att ha plast i magen år 2050, om nedskräpningen fortsätter. Sedan 1950-talet har den globala plastproduktionen fördubblats var elfte år och Marie Löf menar att vi måste hindra tillförseln av plast i våra hav nu.

–Det är viktigt att titta på vår användning av plast och hur vi hanterar vårt skräp och vår förbrukning av engångsförpackningar. Vi måste minska tillförseln av plaster i havet och jobba både brett och globalt, säger Marie Löf.

Anna-Sara Krång, ekotoxikolog vid IVL Svenska Miljöinstitutet menar att det antagligen inte är unikt för just plast med påväxt av alger som avger DMS. –Det är ju inte plastpartiklarna utan mikroorganismerna som växer på plastpartiklarna som utsöndrar DMS, och alla slags partiklar i havet får påväxt, därför är det svårt att veta vad detta har för betydelse, säger Anna-Sara Krång.

Källa: SVT (<https://www.svt.se/nyheter/vetenskap/darfor-ater-havsaglar-plast>)

Därför krokar fåglar aldrig i luften – har smart knep

Om du någon gång undrat varför fåglar aldrig kraschar in i varandra när de flyger har forskarna äntligen ett svar till dig.

Många fåglar färdas i enorma flockar och när samtliga är på flykt kan det vara svårt att förstå att det inte blir några kollisioner. Hur gör egentligen fåglarna för att undvika att kroka, när de är så många och de flyger så fort?

Nu har en grupp forskare vid University of Queensland kanske ett svar. Det är en ganska liten studie, gjord på bara tio fåglar, men resultatet var väldigt tydligt.

Studien gick ut på att forskarna lät två fåglar flyga mot varandra i en tunnel, och de filmade sedan hur de gjorde för att undvika kollision. Och de upptäckte en väldigt intressant sak, genial i all sin enkelhet. Alla fåglarna svängde till höger. Av 102 filmade flygningar blev det inga kollisioner, och alla fåglar svängde åt samma håll. Det skulle alltså kunna vara så att det finns en slags universell högerregel bland fåglar, som hjälper dem att hålla koll på vad andra gör i "trafiken". Med tanke på den kaotiska situation som uppstår i en riktig stor flock och hur få kollisioner som faktiskt sker, så verkar det här vara ett riktigt bra system. Vi människor, som ofta anser oss vara mycket mer avancerade än våra befräddade vänner, krokar ju långt mer. Men så har vi inte samma erfarenhet som fåglar av vare sig trafikkaos eller högerregeln.

Källa: Left side of the brain (<http://leftsideofthebrain.se/natur/862880-darfor-krokar-faglar-aldrig-i-luften-har-smart-knep>)

Därför kan havsfåglar dricka saltvatten

Fåglar som lever till havs kan dricka saltvatten. Saltet som de får i sig absorberas och förflyttas genom deras blodomlopp till ett par saltkörtlar som sitter ovanför deras ögon. Här bildas en salt vätska som rinner ut ur näsborrarna ner längs näbben. När dropparna blivit stora brukar fågeln skaka näbben för att bli av med dem och skicka saltet tillbaka i havet.

På havslevande fåglars skallar finns en sorts fårör för saltkörtlarna och dessa fårör är extra stora hos pingviner, lommar, albatrosser, måsfåglar och lunnefåglar.

Källa: Audubon Magazine (<http://www.audubon.org/news/what-happens-when-seabirds-drink-saltwater>)

Fågeltornskampen

Vi placerade oss även i år i toppen bland Sveriges fågeltorn detta trots att vädrets makter inte var oss nådiga. En kallfront drog in vilket hade negativ påverkan på fåglarnas aktivitet och med sparsam sång. Ändå noterades 90 arter och resultatet blev en fin 7:e plats. Höjdpunkten för dagen var den brandkronade kungsfågeln som värmdelta-garna och vilken dessutom var ett förstagångsfynd för Hälsingland. Artlistor och våra placeringar hittar du på silvertarna.se under om fåglar och fågeltornskampen.

Fågeltornskampen
Foto: Stefan Persson

Föreningsdag på Godtemplargården

Lördag den 31 oktober är det öppet hus på Godtemplargården för de föreningar som har aktiviteter i lokalerna. SFK har fått en timma kl 14-15 där vi ska berätta om våra aktiviteter. Magnus Ahlgren kommer att representera klubben, hör gärna av dig till Magnus om du också vill delta. 073-020 9931

Minicirkel, Artportalen

Tre tisdagar under hösten, 24 och 31 oktober samt 7 november kommer Stefan Persson och Gunnar Andersson att gå igenom hur Artportalen fungerar och hur du gör för att rapportera de fåglar, däggdjur och växter du sett. Det är kostnadsfritt att delta. Anmäl dig till Stefan eller Gunnar. Starttid kl 19. Lokal Godtemplargården.

Ovanliga obsar i Söderhamn-2017

Riktigt många **sångsvanar** gästade öster E4 parkeringen vid Ålsjön med kulmen den 19 mars då 800 kunde räknas in. Det var den oslagna kornåkern som drog och inte bara sångsvanar utan även mängder med gäss. Förutom kanada och grågäss så hittades där även säd, **spetsbergs** och **bläsgäss** vilket inte är så vanligt.

Bläsgås (*Anser albifrons*)
Foto: Stefan Persson

En **röd glada** sträckte förbi E-center den 19 mars men missades av alla som stod vid Ålsjön och Ålsjöängarna vilket den helt klart måste ha sträckt förbi.

En **brunand**hanne gästade Ålsjön 12-20 april vilket nu för tiden är riktigt ovanligt, Historiskt var brunand en karaktärsart i sjön med c:a 10-20 par.

En adult **stäpphök** hane visade sig vid Ålsjöparkeringen den 29 april.

Ägretthäger uppträder nu nästan årligen. I år gästade en Ålsjön den 3-5 maj.

Som ni ser så är det Ålsjön som levererar och det med besked då två nya Hålsingearter kunde noteras där med några dagars mellanrum. Under fågeltornskampen den 6 maj hittades en **brandkronad kungsfågeln** vid tornet där den både sjöng och visade upp sig fint. Bara fyra dagar senare den 10 maj var det dags igen och nu gästade en **ringand** en hane sjön, vilken kunde observeras av en hel del tillresta skådare. Tyvärr var det bara korta besök då de inte kunde återfinnas dagarna efter.

Brandkronad kungsfågel
(*Regulus ignicapilla*)
Foto: Bengt Göthe

En **småtärna** besökte Stenö den 15 maj och den 16-17 maj var det en **svarttärna** vid Flaket som förgyllde de dagarna.

Lundsångare gästade kommunen vid Klacksörarna och Tönnånger den 30 maj respektive den 6 juni.

En riktig superraritet en **dvärgsumphöna** spelade vid Vojen Marmaverken 12-13 juni. Ett problem är att RK (raritetskommittén) kräver dokumentation som inspelning av lätet för att kunna godkänna fyndet.

Taget i luften

Enligt reklamen behöver man långa teleobjektiv för att komma fåglarna riktigt nära...

Foto: Thomas Tiger.

www.silvertarna.se